

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การถวายฎีกาของราษฎรตามนิติราชประเพณี

ชื่อผู้เขียน : นายประยูทธ นีระพล

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา : 2541

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รศ. พูนศักดิ์ วรรณพงษ์ ประธานกรรมการ
2. อ.อาภา สมัครการ

การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เป็นการปฏิบัติของประชาชนชาวไทยมาช้านานแล้ว กล่าวคือ ในสมัยสุโขทัยพ่อขุนรามคำแหงทรงแขวนกระดิ่งไว้ที่หน้าพระราชวัง ถ้าใครมีทุกข์ร้อนประการใดก็มาส่งกระดิ่งแล้วจะทรงออกมาตัดสินคดี

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ ราษฎรตีกลองในสมัยรัชกาลที่ 3 ผู้ที่ถวายฎีกาต้องถูกพระราชอาญาเขียนเสียก่อนเพื่อให้แน่ใจว่าได้รับความเดือดร้อนจริงๆ

ในสมัยรัชกาลที่ 4 เสด็จออกรับฎีกาด้วยพระองค์เอง พระมหากษัตริย์ไทยนั้น ถ้าปรากฏพระองค์แล้วราษฎรถวายฎีกาได้ทุกเมื่อ เพียงแต่ชูหนังสือแล้วร้องว่า “เจ้าข้า โปรดก่อน” ขบวนพยุหยาตราก็ต้องหยุด สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงรับฎีกา

ในสมัยปัจจุบันโครงสร้างทางสังคมไทยจำนวนประชากรสูงขึ้นกว่าสมัยก่อนมาก ประเพณีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาจะกระทำเป็นสองแบบคือ แบบแรกจะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ณ สถานที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรากฏพระองค์เช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ 4 ส่วนอีกแบบหนึ่งได้แก่การส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเป็นการร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งทรงเป็นประมุขของประเทศและเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ลักษณะการร้องทุกข์ของราษฎรมาจากเหตุผลที่ราษฎรคาดหวังว่าสถาบันพระมหากษัตริย์จะทรงปกป้องคุ้มครองดูแลอาณาประชาราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุขปกป้องรักษาทรง “ปกป้อง” คุ้มครองผองภัย

ทั้งปวงให้ราษฎร ซึ่งเป็นความเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยอันเป็นคตินิยมที่เป็น
โบราณราชประเพณีที่ถ่ายทอดจากคนยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่งอย่างต่อเนื่อง มีความเป็นมาทาง
ประวัติศาสตร์ แสดงออกโดยมีจิตสำนึกในความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร
อันแสดงถึงความสนิทสนมใกล้ชิดกันเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์เห็นแก่
ความทุกข์สุขของราษฎรและบ้านเมือง เป็นเรื่องสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดถึงกับบัญญัติไว้ใน
กฎหมายตราสามดวงว่า “อนึ่ง ไฟไหม้ศึกเสื่อโคควายช้างม้าอาละวาด โจรปล้นต่อสู้
แย่งกัน ประการดังนี้ ถ้าพระเจ้าอยู่หัวหลบบรรทมอยู่ก็ดีให้ปลุกพระบรรทมท่านจะได้
แต่งการด้วยประการฉะนี้..”

การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาจึงเป็นรากฐานของกฎหมายปกครองไทย และเมื่อพิจารณา
หลักการของกฎหมายปกครองของประเทศเสรีประชาธิปไตยอื่น ๆ ซึ่งกำหนดระบบการควบคุม
การใช้อำนาจบริหารของฝ่ายบริหารและอำนาจปกครองของฝ่ายปกครองแล้ว จะเห็นได้ว่า
การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเป็นการควบคุมฝ่ายปกครองด้วยการร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชา
หรือประมุขของฝ่ายปกครองนั่นเอง ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ
ชนชาติไทย เป็นนิติโบราณราชประเพณี จึงเป็นกฎหมายปกครองแบบไทยแท้ๆ

ครั้นเมื่อพระมหากษัตริย์ได้รับเรื่องของราษฎรแล้วก็จะทรงวินิจฉัยโดยอาศัยอำนาจ
ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่เป็นจารีตประเพณี ซึ่งทุกองค์กรต้องปฏิบัติตาม
การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเป็นนิติโบราณราชประเพณีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย
ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน แต่แฝงไว้ด้วยหลักกฎหมายปกครองและ
หลักเกณฑ์อันเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่มีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร